

7. Кофман В. Советское гражданское право. Т. 1. М.: Высшая школа, 1968.
8. Лукасевич-Крутник І. Договір підяду на проведення проктних та пошукових робіт: монографія. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка ТНЕУ», 2012. 180 с.
9. Лунц Л. Договорная ответственность. М.: Юриздат, 1948. 216 с.
10. Луць В. Контракти у підприємницькій діяльності: навч. посібник. К.: Юрінком-Інтер, 1999. 560 с.
11. Луць В. Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. 2 вид., переробл. і допов. К.: Юрінком-Інтер, 2008. 576 с.
12. Матвеев Г. К. Основания гражданско-правовой ответственности. М.: Юрид. лит. 1970.
13. Отраднова О. Неустойка в цивільному праві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2002. 20 с.
14. Пленюк М. Строки і терміни у договорах про виконання робіт (цивільно-правовий аспект): монографія. К.: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2012. 140 с.
15. Примак В. Межі використання психологічних знань у справах про відшкодування моральної шкоди. Юридична Україна. 2011. № 5. С. 69.
16. Пучковська І. Основна функція видів забезпечення виконання зобов'язання – захисна. Актуальні ст., присвяч. 90-річчю з дня народження д-ра юрид. наук, проф. В.П. Маслова. 16 березня 2012 р. / за ред. В. Борисової та ін.; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. С. 213–214.
17. Ситнік О. Договір побутового підяду за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2015. 205 с.
18. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / за ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. К.: Істина, 2004. 928 с.
19. Шевченко Я., Собчак А., Луць В., Боброва Д., Штефан М. Повышение роли гражданско-правовой ответственности в охране прав и интересов граждан и организаций. 1988. 261 с.

УДК 347.961

СЕРВЕТНИК А.Г.

ПОРЯДОК СТЯГНЕННЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ ЗА ВИКОНАВЧИМ НАПИСОМ НОТАРІУСА

У статті на основі аналізу чинних положень Закону України «Про нотаріат» і Закону України «Про виконавче провадження» розкриваються процесуальні питання стягнення заборгованості за виконавчим написом нотаріуса. Досліджено вимоги до виконавчого напису нотаріуса як різновиду виконавчого документа, строки його пред'явлення до виконання, а також порядок примусового стягнення за виконавчим написом. Особливу увагу приділено з'ясуванню місця етапу стягнення за виконавчим написом нотаріуса у структурі нотаріальної форми захисту цивільних прав. Виявлено низку недоліків у законодавчому регулюванні порядку стягнення за виконавчим написом, на підставі чого висловлені пропозиції стосовно удосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: виконавчий напис нотаріуса, захист цивільних прав нотаріусом, стягнення за виконавчим написом нотаріуса, виконавче провадження.

В статті на основі аналізу діючих положень Закону України «Про нотаріат» і Закону України «Об исполнительном производстве» розкриваються процесуальні питання взыскания задолженности по исполнительной надписи

нотариуса. Исследованы требования к исполнительной надписи нотариуса как разновидности исполнительного документа, сроки его предъявления к исполнению, а также порядок принудительного взыскания по исполнительной надписи. Особое внимание уделено выяснению места этапа взыскания по исполнительной надписи нотариуса в структуре нотариальной формы защиты гражданских прав. Выявлен ряд недостатков в законодательном регулировании порядка взыскания по исполнительной надписи, на основании чего высказаны предложения по совершенствованию действующего законодательства.

Ключевые слова: исполнительная надпись нотариуса, защита гражданских прав нотариусом, взыскание по исполнительной надписи нотариуса, исполнительное производство.

In the article, based on the analysis of the current provisions of the Law of Ukraine “On the Notary” and the Law of Ukraine “On Enforcement Proceedings”, the procedural issues of collection of debts under the executive inscription are revealed. Requirements for the executive inscription as a type of executive document, terms of its presentation for execution, as well as the order of compulsory collection on the executive inscription are examined. Particular attention is paid to finding out the place of the collection stage under the executive inscription in the structure of the notary’s form of protection of civil rights. A number of weaknesses in the legislative regulation of the procedure for collecting the executive inscription have been identified, on the basis of which proposals were made to improve the current legislation.

Key words: executive inscription, protection of civil rights by a notary, enforcement of an executive inscription, enforcement proceedings.

Вступ. Останнім часом у системі юрисдикційних форм захисту цивільних прав як на рівні доктрини, так і на рівні юридичної практики все більше привертають до себе увагу альтернативні (позасудові) форми. Окреме місце в цій системі справедливо відводиться нотаріальній формі захисту, яка реалізується через застосування такого інструменту, як виконавчий напис нотаріуса.

Окремі питання вчинення виконавчого напису як способу захисту цивільних прав нотаріусом висвітлювалися у роботах таких вчених, як В.В. Баранкова, Н.В. Василина, М.М. Дякович, Ю.В. Желіховська, Р.А. Майданик, В.В. Комаров, І.С. Мельник, Я.М. Панталієнко, С.Я. Фурса та ін. Водночас процесуальним питанням стягнення за виконавчим написом нотаріуса не приділялося достатньо уваги на сторінках юридичної літератури, свідченням чого є незначна кількість наукових праць із вказаної тематики, що актуалізує потребу проведення досліджень у цьому напрямку.

Постановка завдання. Враховуючи викладене, метою цієї статті є дослідження порядку стягнення заборгованості за виконавчим написом нотаріуса в межах процедур виконавчого провадження, а також виявлення окремих недоліків законодавчого регулювання відповідних правовідносин.

Результати дослідження. Отримавши у нотаріуса оригінал виконавчого напису, стягувач набуває права звернути його до виконання. Згідно зі ст. 90 Закону України «Про нотаріат», п. 8 глави 16 розділу II Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України стягнення за виконавчим написом провадиться в порядку, встановленому цивільним процесуальним законодавством для виконання судових рішень і Законом України «Про виконавче провадження».

Відповідно до положень Закону України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень та рішень інших органів», ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» примусове стягнення за виконавчим написом можуть здійснювати державні виконавці, а також приватні виконавці (далі – виконавці), окрім випадків, встановлених законодавством. Зокрема, тлумачення п. 4, 6 ч. 2 ст. 5 Закону України «Про виконавче провадження» вказує на те, що стягнення за виконавчим написом, вчиненим із підстави заборгованості за оренду державного або комунального майна, приватний виконавець здійснювати не може.

Ініціювання виконавчого провадження зі звернення стягнення за виконавчим написом нотаріуса здійснюється на підставі відповідної заяви стягувача, яка подається виконавчому органу за встановленими правилами підвідомчості. До заяви про примусове виконання, відповідно до ч. 2 ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження», стягувач додає квитанцію про сплату

авансового внеску в розмірі 2% суми, що підлягає стягненню, але не більше 10 мінімальних розмірів заробітної плати.

У разі прийняття вказаної заяви та вирішення питання про відкриття виконавчого провадження виконавець перевіряє: чи не закінчився строк пред'явлення виконавчого напису до виконання; чи відповідає виконавчий напис вимогам, встановленим законом для виконавчих документів; а також чи дотримані стягувачем правила підвідомчості.

Пред'явлення виконавчого напису до виконання у встановлені законодавством строки є однією з умов прийняття його до виконання. Згідно зі ст. 91 Закону України «Про нотаріат» виконавчий напис може бути пред'явлено до примусового виконання протягом одного року з моменту його вчинення. П. 9.1. глави 16 розділу II Порядку визначає, що виконавчий напис, за яким стягувачем або боржником є фізична особа, може бути пред'явлений до примусового виконання протягом року з моменту вчинення виконавчого напису. Така розбіжність норм закону та підзаконного акта, на думку О.В. Коротюк, повинна врегулюватися шляхом застосування норм закону [1, с. 584].

Водночас під час порівняння окремих норм Закону України «Про нотаріат» та Закону України «Про виконавче провадження» вбачається колізія щодо строків пред'явлення виконавчого напису до виконання, зумовлена неузгодженістю положень нотаріального законодавства із новим Законом України «Про виконавче провадження», прийнятим у 2016 р. Вказана колізія полягає в тому, що відповідно до ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчі документи можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох років, крім посвідчень комісій із трудових спорів і виконавчих документів, за якими стягувачем є держава або державний орган, які можуть бути пред'явлені до примусового виконання протягом трьох місяців. Будь-яких застережень стосовно такого документа, як виконавчий напис, чинний закон не містить, а це дозволяє стверджувати, що спеціальним законом, який до того ж був прийнятий пізніше, встановлено саме трирічний строк пред'явлення виконавчого напису нотаріуса до виконання. Наведена ситуація може стати причиною виникнення суперечностей у правозастосовній практиці, а тому потребує якнайшвидшого законодавчого врегулювання.

На нашу думку, річний строк для пред'явлення виконавчого напису до виконання, передбачений нотаріальним законодавством, є цілком виправданим, а тому ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» потребує змін у частині закріплення відповідного спеціального строку для такого документа, як виконавчий напис нотаріуса.

Доволі дискусійним видається також питання про можливість стягувача поновити пропущений строк на пред'явлення виконавчого напису до виконання у разі його пропущення. Згідно з п. 9.2. глави 16 розділу II Порядку поновлення такого строку є можливим і провадиться відповідно до вимог Закону України «Про виконавче провадження» і ст. 433 ЦПК України.

Водночас деякі вчені наполягають на тому, що такий строк у разі його пропущення поновленим бути не може [1, с. 585; 2, с. 461; 3, с. 101]. Спробуємо встановити, чи дійсно це так.

Положенням ч. 6 ст. 12 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що стягувач, який пропустив строк пред'явлення виконавчого документа до виконання, має право звернутися із заявою про поновлення такого строку до суду, який видав виконавчий документ, або до суду за місцем виконання. Відповідно до ч. 2 ст. 433 ЦПК України заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого судом, подається до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції. Заява про поновлення пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа, виданого іншими органами (посадовими особами), подається до суду за місцем виконання відповідного рішення.

Таким чином, аналіз змісту вищевказаних норм, зокрема нової редакції ЦПК України, прийнятої у 2017 р., дозволяє стверджувати, що законодавство передбачає можливість поновлення пропущеного строку для пред'явлення до виконання не тільки виконавчих документів, виданих судами, а й виконавчих документів, виданих іншими органами (посадовими особами), в т. ч. нотаріусом. У такому разі подання заяви про поновлення строку має здійснюватися за місцем виконання виконавчого напису.

Відповідно до ст. 4 Закону України «Про виконавче провадження» виконавчий напис нотаріуса, який подається стягувачем для примусового виконання, має відповідати всім вимогам, встановленим для виконавчих документів. Такі вимоги зумовлені подвійністю природи виконавчого напису як нотаріального акта та виконавчого документа. Зокрема, у ньому мають бути зазначені:

- назва і дата видачі документа, найменування органу, прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка його видала;
- дата прийняття і номер рішення, згідно з яким видано документ;
- повне найменування (для юридичних осіб) або прізвище, ім'я та, за наявності, по батькові (для фізичних осіб) стягувача та боржника, їх місцезнаходження (для юридичних осіб) або адреса місця проживання чи перебування (для фізичних осіб), дата народження боржника – фізичної особи;
- ідентифікаційний код юридичної особи в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань стягувача та боржника (для юридичних осіб – за наявності);
- реєстраційний номер облікової картки платника податків або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через свої релігійні переконання в установленому порядку відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків і повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку в паспорті) боржника (для фізичних осіб – платників податків);
- резолютивна частина рішення, що передбачає заходи примусового виконання рішень;
- дата набрання рішенням законної сили (крім рішень, що підлягають негайному виконанню);
- строк пред'явлення рішення до виконання.

У виконавчому документі можуть зазначитися інші дані (якщо вони відомі суду чи іншому органу (посадовій особі), що видав виконавчий документ), які ідентифікують стягувача та боржника чи можуть сприяти примусовому виконанню рішення, зокрема місце роботи боржника – фізичної особи, місцезнаходження майна боржника, реквізити рахунків стягувача і боржника, номери їх засобів зв'язку й адреси електронної пошти.

Важливим, на думку О.В. Коротюк, є також викладення тексту виконавчого напису таким чином, щоб під час його виконання не виникло суперечностей щодо тлумачення змісту документа [1, с. 583]. Відповідно до ч. 2 ст. 31 Закону України «Про виконавче провадження», якщо зміст виконавчого документа є незрозумілим, виконавець або сторони виконавчого провадження мають право звернутися до органу (посадової особи), який видав виконавчий документ, із заявою про роз'яснення його змісту. Водночас, на відміну від цивільного судочинства, детальної процедури надання нотаріусом роз'яснення щодо змісту виконавчого напису чинне законодавство не передбачає, що, знову ж таки, створює перешкоди у повноцінній реалізації положень виконавчого законодавства під час проведення стягнення за виконавчим написом.

Недоліком чинного Закону України «Про виконавче провадження» порівняно з попереднім законом, на наш погляд, є відсутність інституту добровільного виконання рішення боржником.

Раніше законодавство передбачало, що в постанові про відкриття виконавчого провадження державний виконавець встановлював строк для добровільного виконання, який не міг перевищувати 7 днів із моменту отримання боржником копії постанови про відкриття провадження. У разі повного добровільного виконання боржником рішення у встановлений строк державний виконавець складав про це акт і виносив постанову про закінчення виконавчого провадження. І лише після спливу вказаного строку, якщо рішення добровільно не було виконане боржником, виконавець мав право невідкладно розпочати примусове виконання, поклавши на боржника додаткові обов'язки зі сплати витрат виконавчого провадження.

Такий підхід, на нашу думку, є цілком виправданим, особливо для інституту виконавчого напису нотаріуса, вчинення якого відбувається без участі боржника і якому стає відомо про наявність цього документа, зазвичай, вже після відкриття виконавчого провадження.

Натомість чинне законодавство у ст. 26 Закону України «Про виконавче провадження» визначає, що у постанові про відкриття виконавчого провадження виконавець одразу стягує виконавчий збір, а також здійснює накладення арешту на грошові кошти та майно боржника.

Щодо процедури стягнення за виконавчим написом такий підхід є навряд чи справедливим, а тому вважаємо за необхідне внести пропозицію про закріплення у виконавчому законодавстві положення про надання боржнику за виконавчим написом 7-денного строку на добровільне виконання, який має обчислюватися з моменту отримання останнім постанови про відкриття виконавчого провадження за виконавчим написом.

Примусове виконання виконавчого напису полягає у зверненні стягнення на майно боржника, порядок якого регулюється ст. 10 та розділом VII Закону України «Про виконавче провадження».

Згідно зі ст. 10 Закону виконавець може вдатися до таких заходів примусового виконання за виконавчим написом нотаріуса, як:

- звернення стягнення на кошти, цінні папери, інше майно (майнові права), корпоративні права, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти інтелектуальної, творчої діяльності, інше майно (майнові права) боржника, у т. ч. якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб, або боржник володіє ними спільно з іншими особами;
- звернення стягнення на заробітну плату, пенсію, стипендію та інший дохід боржника;
- вилучення в боржника і передача стягувачу предметів, зазначених у рішенні;
- заборона боржнику розпоряджатися та / або користуватися майном, яке належить йому на праві власності, у т. ч. коштами, або встановлення боржнику обов'язку користуватися таким майном на умовах, визначених виконавцем;
- інші заходи примусового характеру, передбачені Законом.

Крім того, звертає увагу В.В. Журавська, порядок звернення стягнення змінюватиметься залежно від того: а) юридична чи фізична особа виступає боржником; б) за яким видом заборгованості вчинено виконавчий напис (наприклад, за договором застави (рухомого чи нерухомого майна), договором позики, інше) [4, с. 14].

Так, якщо виконавчий напис вчинено за договором застави, виконавець у першу чергу звертає стягнення на заставлене майно. У разі, коли коштів, одержаних від реалізації заставленого майна, недостатньо для задоволення вимог стягувача – заставодержателя за виконавчим написом, на підставі якого звернуто стягнення на заставлене майно, виконавчий напис повертається стягувачу – заставодержателю без виконання.

В інших випадках, наприклад у разі звернення стягнення заборгованості за договором позики чи оренди державного майна, звернення стягнення звертається на грошові кошти боржника. За відсутності у боржника достатніх коштів для задоволення вимог за виконавчим написом виконавець має право звернути стягнення на інше майно боржника.

Якщо боржником за виконавчим написом виступає юридична особа і коштів, достатніх для покриття заборгованості, в неї немає, стягнення звертається на інше майно, належне боржникові на праві власності. Реалізація такого майна відбувається у певній черговості:

- у першу чергу – майно, що безпосередньо не використовується у виробництві (предмети інтер'єру офісів, готова продукція та товари тощо);
- у другу чергу – об'єкти нерухомого майна, верстати, обладнання, інші основні засоби, а також сировина і матеріали, призначені для використання у виробництві.

Аналогічні правила, відповідно до ч. 7 ст. 52 Закону України «Про виконавче провадження», поширюються і на випадки, коли боржником за виконавчим написом виступає фізична особа-підприємець.

Під час здійснення примусового виконання виконавчого напису можуть виникати ускладнення, які стають підставою для відкладення проведення виконавчих дій (ст. 32 Закону), відстрочки або розстрочки виконання (ст. 33 Закону) або зупинення здійснення виконавчих дій за виконавчим написом (ст. 34 Закону). Потреби у детальному аналізі вказаних ускладнень у межах цього дослідження немає, оскільки їх розкриття міститься у достатній кількості доктринальних джерел.

Водночас заслуговує на окрему увагу питання зупинення виконавчого провадження у зв'язку з пред'явленням боржником до суду позову про визнання виконавчого напису таким, що не підлягає виконанню. Слід відзначити, що зміст ст. 34 Закону України «Про виконавче провадження» вказує на те, що подання до суду відповідного позову само по собі не є підставою для зупинення проведення стягнення за виконавчим документом. Зупинення виконавчих дій може бути здійснено лише у разі зупинення судом стягнення на підставі виконавчого напису.

Враховуючи викладене, єдиним допустимим варіантом зупинення виконавчих дій у наведеній ситуації є вжиття судом, який розглядає відповідну справу, заходів забезпечення позову боржника шляхом зупинення стягнення за виконавчим написом (п. 6 ч. 1 ст. 150 ЦПК України).

Завершення стягнення за виконавчим написом здійснюється у двох формах: повернення виконавчого напису стягувачу (ст. 37 Закону) та закінчення виконавчого провадження (ст. 39). Відповідно до ч. 5 ст. 37 Закону України «Про виконавче провадження» повернення виконавчого напису нотаріуса стягувачу з підстав, передбачених цією статтею, не позбавляє його права повторно пред'явити його до виконання протягом строків, встановлених ст. 12 цього Закону.

Дослідження процесуального порядку стягнення за виконавчим написом породжує низку роздумів на предмет того, чи є процес стягнення окремим структурним елементом нотаріальної

форми захисту цивільних прав. Підґрунтям для таких міркувань постають, передусім, надбання доктрини цивільного процесу останніх років [5, с. 225–226; 6–9]

Чинним законодавством виконавче провадження визначається як завершальна стадія судового провадження (ст. 1 Закону України «Про виконавче провадження»). Як зазначає В.В. Комаров, незважаючи на те, що ЦПК України не містить норм, які комплексно регулюють порядок виконання судових рішень (виконавчого провадження), а лише передбачає порядок вирішення окремих питань виконання судових рішень у цивільних справах, виконавче провадження слід вважати структурним компонентом цивільного судочинства [10, с. 37]. Аргументує свою позицію вчений тим, що правосуддя здійснюється не лише шляхом розгляду і вирішення цивільної справи, а за умов реального захисту прав, свобод та інтересів учасників цивільного судочинства, що можливо у разі реалізації судових рішень і, перш за все, в порядку їх примусового виконання у процедурах виконавчого провадження, передбачених Законом України «Про виконавче провадження» [11, с. 79].

Як відомо, базовою метою цивільного судочинства, відповідно до ст. 2 ЦПК України, виступає ефективний захист прав, свобод та інтересів особи. Категорією, яка характеризує реалізацію судових рішень як результат судочинства у напрямку до досягнення вказаної мети, є їх здійсненність.

У цьому контексті, аналізуючи прецедентну практику Європейського суду з прав людини, Т.В. Цувіна доходить висновку, що однією з вимог права на справедливий судовий розгляд є обов'язкове виконання рішення суду, тобто фактично йдеться про таку ознаку рішення суду, як його здійсненність [5, с. 225]. Зокрема, дослідниця відзначає, що в аспекті п. 1 ч. 6 Європейської конвенції із захисту прав людини та основоположних свобод невиконання судових рішень на шкоду одній зі сторін суперечить принципу верховенства права [5, с. 226].

Отже, Європейський суд з прав людини відстоює позицію, що виконання судових рішень є невід'ємною частиною судового розгляду, а несвочасне виконання судового рішення – таким, що суперечить засадам справедливого судового розгляду. Зокрема, у рішенні у справі «Хорнсбі проти Греції» суд наголосив, що право на суд стало б ілюзорним, якщо б правова система держави дозволяла, щоб кінцеве й обов'язкове рішення суду залишалось невиконаним, що завдавало б шкоду одній зі сторін. Виконання рішень, ухвалених будь-яким судом, слід розглядати як невід'ємну частину «судового розгляду» для цілей ст. 6 Конвенції [10, с. 37; 12]. Аналогічну позицію Європейський суд з прав людини відстоював і в низці інших своїх рішень [13–15].

Також поряд із судовою формою існують й інші форми захисту цивільних прав, до яких належить і нотаріальна форма. Єдиним способом захисту в межах останньої є вчинення виконавчого напису нотаріусом.

Висновки. Вищенаведене підштовхує нас до висновку, що повноцінне досягнення мети захисту права через реалізацію нотаріальної форми захисту шляхом вчинення виконавчого напису є можливим лише після завершення процедури стягнення за ним. Таким чином, базуючись насамперед на правових позиціях Європейського суду з прав людини, можна стверджувати, що стягнення за виконавчим написом нотаріуса є невід'ємним компонентом нотаріальної форми захисту, який забезпечує реалізацію результатів відповідного нотаріального провадження.

Список використаних джерел:

1. Коротюк О.В. Науково-практичний коментар Закону України «Про нотаріат». Х.: Право, 2012. 648 с.
2. Гареев С.Ш. Наслідки спливу строку для пред'явлення до виконання виконавчого напису нотаріуса. Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку державності та права: матер. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 15-річчю Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.» та 165-річчю Одес. шк. права: 30 лист. 2012 р. / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.»; відпов. за вип. В. М. Дрьомін. Одеса: Фенікс, 2012. Т. 2. С. 461–462.
3. Майданік Р.А. Виконавчий надпис нотаріуса як спосіб захисту цивільних прав: теорія і практика застосування. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 8. С. 96–105.
4. Журавська В. Порядок примусового виконання виконавчих написів нотаріусів. Мала енциклопедія нотаріуса. 2005. № 4. С. 13–14.
5. Цувіна Т.А. Право на суд у цивільному судочинстві: монографія. Харків: Слово, 2015. 281 с.
6. Вавилин Е.В. Исполнительное производство как стадия механизма защиты гражданских прав. Исполнительное производство: процессуальная природа и цивилистические основы:

Сб. материалов всерос. науч.-практ. конф., г. Казань, Казан. гос. ун-т. Москва: Статут / отв. ред. Д.Х. Валеев, 2009. С. 225–228.

7. Килюев К.Г. Исполнительное производство, как особая стадия гражданского процесса. Вестник Государственного института управления. 2014. № 20. С. 303–305.

8. Шупеня М.М., Бачук Б.Я., Франків Л.П. Виконавче провадження – завершальна стадія судового процесу. Процесуальні повноваження державного виконавця. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2005. № 12. С. 119–125.

9. Ятченко Є.О. Виконання судових рішень як заключна стадія у процесі захисту цивільних прав особи. Держава і право: Юридичні науки: зб. наук. пр. / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Юрид. думка, 2017. Вип. 75. С. 206–216.

10. Курс цивільного процесу: підручник / за ред. В.В. Комарова; Національний університет «Юридична академія України ім. Я. Мудрого». Х.: Право, 2011. 1352 с.

11. Цивільне судочинство України; основні засади та інститути: монографія / за ред. В.В. Комарова. Х.: Право, 2016. 848 с.

12. Case Hornsby v. Greece 1 April of 1997. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-58153>.

13. Case Romashov v. Ukraine 27 July of 2004. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61946>.

14. Case Dubenko v. Ukraine 19 January of 2005. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67915>.

15. Case Wasserman v. Russia 18 November of 2004. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67521>.

УДК 347

ТКАЧЕНКО В.С.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК НОРМ ІНСТИТУТУ САМОЧИННОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

У статті проведено детальний аналіз норм інституту самочинного будівництва на певних етапах його становлення, які здійснили суттєвий вплив на його розвиток і регулювання. Досліджено нормативні документи, предметом регулювання яких виступало самочинне будівництво та його наслідки, описано відповідні законодавчі зміни.

Ключові слова: *самочинне будівництво, суперфіцій, право забудови.*

В статті проведено детальний аналіз норм інституту самовольного строїтельства на определенных этапах его становления, оказавших наибольшее влияние на его развитие и урегулирование. Исследованы нормативные документы, предметом регулирования которых выступало самовольное строительство и его последствия, описаны соответствующие законодательные изменения.

Ключевые слова: *самовольное строительство, суперфиций, право застройки.*

The article gives a detailed analysis of the norms of the unauthorized construction institute at certain stages of its formation, which made a significant impact on its development and regulation. Investigated regulatory documents, the subject of regulation of which was unauthorized construction and its consequences, and as a consequence, described the relevant legislative changes.

Key words: *self-constructed building, superficies, right to build.*